

## Weer geen werk

Terwijl de Bestek-filosofen maar liever niet meer worden herinnerd aan de vermindering van de werkloosheid tot 150.000 personen die zij in de dagen van hun heilsplan voor zich zagen, is dit zelfde streefcijfer teruggekeerd in het ontwerp-verkiezingsprogram van de PvdA. In *Weerwerk* wordt uiteengezet hoe de socialisten 300.000 banen denken te scheppen om het extra arbeidsaanbod in de komende vier jaar op te vangen en tevens de werkloosheid tot het genoemde streefcijfer terug te dringen. De belangrijkste ingrediënten van hun recept zijn nieuwe sturingsinstrumenten om de economische ontwikkeling beter te beheersen, een straffe inkomensmatiging gepaard aan een vergaande nivellering, een arbeidsplaatsenplan tot 1985 en een selectieve groei van 2%. Met die ingrediënten moet de moedeloosheid worden doorbroken en moet weerwerk worden geboden aan de problemen van de jaren tachtig. Hoe krachtig kan dat weerwerk worden geacht?

De belangrijkste voorwaarde in het programma van de PvdA om te garanderen dat er werkelijk weer werk kan worden geboden, is herstel van de economische groei. Om in de komende jaren de inschakeling van enkele honderdduizenden arbeidskrachten in het arbeidsproces mogelijk te maken, zal de economische groei van ongeveer 0,5% nu moeten oplopen tot gemiddeld 2% over de periode 1981-1985. De PvdA is dan ook heel stellig in zijn keuze voor die groei: het mag niet minder zijn vanwege de werkgelegenheid, maar ook niet meer vanwege energie- en milieu-overwegingen. Onduidelijk blijft echter wat die keus in feite waard is. Inzake het verloop van de wereldhandel bijvoorbeeld, dat van doorslaggevend belang is voor de ontwikkeling van de Nederlandse economie, valt er helemaal niets te kiezen. Er moet worden geconstateerd dat de PvdA met opvallend gemak voorbijgaat aan de prognoses van de OESO en de waarschuwingen van b.v. de Bank voor Internationale Betalingen, dat de groei in de westerse landen op middellange termijn niet meer dan 1% per jaar zal bedragen en dat de olieprijsstijgingen en het gevoerde anti-inflatoire beleid wellicht tot een recessie zullen leiden. Hoe kan die groei dan worden gegarandeerd?

Het antwoord van de Partij is ordening en sturing. Dat de gewenste groei er vast zal komen, komt omdat de economische ontwikkeling heel goed wordt gepland. Het selectieve-groei-beleid wordt immers gebaseerd op een Centraal Ontwikkelingsplan, dat wordt voorbereid door het Centraal Planbureau en dat door het parlement moet worden aanvaard. Dit plan bevat prognoses per regio en per sector, niet alleen van de afzet, maar ook van sociale, culturele en technologische ontwikkelingen. Ook de overheid brengt haar financiën en beleid in overeenstemming met de taakstelling van het plan. Te meer daar er ook nog sectorplannen komen en een wet voor het sectorbeleid, waarmee produktie en werkgelegenheid worden afgestemd op maatschappelijke doelstellingen, kan er haast niets meer misgaan.

De richting van produktie en consumptie staat daarmee tevens in grote lijnen vast. De groei behoort in belangrijke mate zijn beslag te krijgen in een uitbreiding van de maatschappelijke dienstverlening en niet te leiden tot verhoging van de particuliere consumptie. Een omvangrijke uitbreiding van het woningbouw- en stadsvernieuwing-programma, energiebesparing op grote schaal, steun voor de export en het midden- en kleinbedrijf en het werkgelegenheidsbeleid in andere sectoren staan garant voor de gewenste economische groei.

Aldus worden ook 300.000 arbeidsplaatsen gecreëerd, broederlijk verdeeld over de publieke en particuliere sector. Het arbeidsplaatsenplan 1985 geeft aan hoe dat precies zit. Alleen al volgens de huidige meerjarenramingen ontstaan er 60.000 nieuwe banen in de publieke sector. Maar was er niet iets met die ramingen aan de hand? Waren die niet gebaseerd op een groei van 3% en daardoor enigszins aan de hoge kant? Een tweede belangrijke bron van werkgelegenheid is het opsplitsen van banen. 40.000 bij de overheid en 10.000 in de marktsector leveren er gedeeld door twee weer 50.000 arbeidsplaatsen bij. Ook arbeidstijdverkorting is zeer belangrijk. Een verkorting van de werkweek met 5 uur in vier jaar tijd zou 100.000 banen in 1985 kunnen leveren. Dat vergt wel een loonoffer van 7 à 8%, maar „voorshands” mag dat geen belemmering zijn. Een groot deel van de werkgelegenheid ontstaat in de bouw (stadsvernieuwing, woningbouw, energiebesparing). Maar met de aansluitingsproblemen op de arbeidsmarkt loopt het blijkbaar nogal los. De meeste schoolverlaters en werkloze vrouwen zullen de komende vier jaar wel geschoolde bouwvakkers zijn.

Bescherming van de collectieve voorzieningen en sociale zekerheid en het initiëren van nieuw beleid moeten uiteraard wel worden gefinancierd. Maar gelukkig hebben we daarvoor het aardgas, waarvan de prijzen kunnen worden aangepast, de winsten afgeroomd en de exploitatie vergroot. En passant levert het volumebeleid van de sociale zekerheid ook nog een inverdieneffect van f. 1 mrd. Maar ach, ondanks een reële loonstijging van nul, resteert er zelfs nog een tekort aan financieringsmiddelen van f. 5 mrd. Dat wordt inleveren boven modaal (incl. incidenteel). Uiteraard zijn de arbeiders in de haven, de voedingsmiddelenindustrie en andere sectoren daartoe uit solidariteit gaarne bereid. Bovendien komt er een raamwet op de inkomensvorming waarmee een vaststelling van de loonontwikkeling door de overheid mogelijk is, zij het slechts in combinatie met beperking van andere inkomens. Geleide loonpolitiek dus, duidelijker gezegd. Een probleem is slechts dat inkomensnivellering in de loonsfeer kwantitatief weinig gewicht in de schaal legt 1), zodat er ook na forse nivellering en een nullijn voor de modale werknemer nog een financieringsprobleem resteert. Definitieve berekeningen worden echter in het najaar verwacht.

Zonder twijfel vallen de doelstellingen van *Weerwerk* zeer te prijzen. Ten behoeve van werkgelegenheid en het behoud van collectieve voorzieningen wordt een offer van ieder gevraagd. Terecht krijgen woningnood en energiebesparing in het programma de grootste nadruk. De noodzaak om de investeringsquote van bedrijven te verhogen en het financieringstekort van de overheid te verlagen wordt erkend. Als wervend program voor de verkiezingen is *Weerwerk* dan ook beslist niet slecht. Maar de onderbouwing van het plan rammelt aan alle kanten. Het geheel van veronderstellingen op het gebied van groei, matigingsbereidheid en het functioneren van de arbeidsmarkt is van een tragische heroïek. De in het vooruitzicht gestelde vermindering van de werkloosheid tot 150.000 zal ook bij *Weerwerk* een even ijle luchtspiegeling blijken, als zij was in *Bestek* '81.

L. van der Geest

1) Zie C. A. de Kam, *Top less?*, *ESB*, 4 juni 1980.